

* Мамлакатимизнинг ривожлантиришимизнинг устувор йуналишларини амалга ошириш бўйича комиссияларга ривожланган хорижий мамлакатларнинг ижтимоий – иқтисодий, сиёсий ва социал – иқтисодий тараккиёт тажрибасини, зарур бўлганда, халқаро, хорижий давлатлар ва инвиститцияларини жалб қилган ҳолда: «Мамлакатимизни янада гуллаб яшнаши иттифокчилик муносабатларини юксак даражага кутариш куп қирали ҳамкорликни барча йуналишларида уз хиссамизни кушиш ва келажакимиз учун бор куч гайратимизни ишга соламиз».

JEYN OSTINNING BADIY USLUBI (“ANDISHA VA G‘URUR” ROMANI TAHLILIDA)

Yorbulova Dilso‘z Shokir qizi

Fan va texnologiya universiteti

Tarix yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada butun dunyo kitobxonlarining ko‘nglidan joy olishga ulgurgan sevimli adiba Jeyn Ostinning “Andisha va g‘urur” romani misolida uning ijod mahorati va badiiylik chizgilariga baho beramiz.*

Tayanch so‘zlar: *kompozitsiya, syujet, estetika, ruhiy olam, uslub.*

Badiiy asar o‘z-o‘zidan bunyod bo‘lmaydi. Uning yaralishi, dunyo yuzini ko‘rish uchun ma‘lum bir sababiyat yoki turtki kerak. Yozuvchi asar yozishga kirishar ekan, o‘zining estetik dunyosiga shung‘iydi. Tal‘at Solihov aytganidek: “Har bir san‘atkorning o‘z mamlakati va shu mamlakatda yashaydigan, istiqomad qiladigan o‘z fuqarolari bo‘ladi”. Bu fikrga professor Bahodir Karim quyidagicha fikr bildiradi: “Shu ma‘noda har bir ijodkorning o‘z ma‘naviy-ruhiy olami, poetik dunyosi, o‘z e‘tiqodiy tayanchlari mavjud”[1, 167]. Haqiqatan ham, ijodkor o‘z hissiy olamini boshqarishga, qalbidagi g‘alayonlarni tartibga solishga kirishar ekan qalam va qog‘ozdan boshqa yaxshi do‘st topolmaydi. 14 yoshida badiiy asarlar yozishni boshlagan Jeyn Ostin ham ijod maydoniga o‘z ruhiyat olamini chizish uchun kirib keldi. Adabiy muhitga erta kirib kelgani unga to‘siq bo‘lmadi, u o‘z asarlari bilan nafaqat Angly, balki butun dunyo kitob ixlosmandlari qalbidan chuqur joy egalladi. Jeyn sakkiz farzandli oilaning yettinchisi edi. Uning otasi Jorj Ostin cherkov ruhoniysi, onasi Kassandra Ostin esa o‘z zamonasining o‘qimishli ayollaridan edi. Oilasi ma‘rifatli bo‘lgani bois Jeyn bolaligidan kiytobxonlikka qiziqqan. U maktabda qisqa muddat o‘qigan, ammo asosan uyda

o‘qib mustaqil ta‘lim olgan. Jeyn adabiy jarayonga hikoyalar va kichik pyesalar orqali kirib keldi. Uning asarlarida o‘z davridagi ijtimoiy qatlamlar, boylik va nikoh mavzulari muhim o‘rin tutadi. Yozuvchi ijodida ijtimoiy qatlamning tanqidiy tasviri va inson fe‘l-atvorini ifodalash birlashtirilgan. Jeyn Ostin butun umrini ijodga bag‘ishladi, o‘z shaxsiy hayotini qurmadi. Uning “Andisha va G‘urur” romani -yilda dunyo yuzini ko‘rdi. Roman rus tilidan Muhabbat Ismoilova tomonidan tarjima qilindi. Ungacha o‘zbek kitobxonlari mashhur romannavisni “Tikuvchining xatosi”, “Ustasi farang o‘g‘rilar hikoyasi”, “Klamping oshpazning yo‘qolishi” kabi bir qator hikoyalari bilan tanir edi. Filologiya fanlari doktori Nusratulla Jumaxo‘jayevning aytishicha: “Jeyn Ostin o‘z asarlarini yozuvchining vazifalari to‘g‘risidagi tasavvurlari va qat‘iy prinsiplaridan kelib chiqib, faqat o‘zining hayotiy tajribalaridan kelib chiqib yozadi” [2, 4]. Adabiyotshunos olimning ushbu ta‘rifi o‘zini to‘laqonli oqlaydi deb bo‘lmaydi. Negaki, eng mashhur va tahlil maydoniga tortilyotgan romanlaridan biri “Andisha va g‘urur” shunchaki tajribalardan yoki tasavvurlardan bunyod bo‘lmagan.

Asar birinchi marta 1813-yilda nashr etilgan bo‘lib eng mashhur klassik asarlardan biri hisobalanadi. Roman uch katta bo‘lim va kichik boblardan tashkil topgan. Roman sevgi, g‘urur, andisha va ijtimoiy mavqe bilan bog‘liq tushunchalarni o‘ziga xos voqeliklar bilan aks ettiradi. Romandagi yozuvchining uslubi o‘zgacha u turli tugunlarni yechishni qahramonlarning o‘ziga havola etadi. Asarda bosh qahramonlar: Jeyn, Elezabet, Bingli va Darsi. Ularning xarakteri, bir-biriga munosabatlari juda chalkash qilib tasvirlanadi. Birida andisha, yana birida mag‘rurlik tuyg‘usi o‘z hislarini oshkora aytishga yo‘l qo‘ymaydi. Asar markazida Bennet Elezabet va janob Darsi o‘rtasidagi chigal munosabatlar turadi. Darsi ijtimoiy mavqeyi o‘ziga xos, boy zodagonlardan. U o‘ziga xos mag‘rur xatti-harakatlari bilan Elezabetda noto‘g‘ri tassurotlar qoldiradi. Darsi esa asar davomiyligida o‘z g‘ururini chetga surib muhabbatni tan oladi.

Elizabet aqlli, mustaqil fikrli va o‘z qadr-qimmatini yaxshi biladigan qiz. U jamiyatdagi odatiy nikoh tushunchalariga qarshi chiqib, haqiqiy sevgi va hurmatga asoslangan munosabatlarni muhim deb biladi. Janob Darsi esa boy va obro‘li yigit bo‘lsa-da, ilk uchrashuvda Elizabetga nisbatan mag‘rur va sovuq munosabatda bo‘ladi. Bu esa qizning unda salbiy taassurot qoldirishiga sabab bo‘ladi. Jeyn Ostinning obrazlar tabiati ustida qurgan syujet tizimini bir qator ko‘rib chiqamiz. Vaqt o‘tishi bilan Elizabet va Darsi turli sinovlardan o‘tib, bir-birlarini yaxshiroq tushuna boshlaydilar. Elizabet Darsining aslida saxiy va yaxshi inson ekanligini anglaydi, Darsi esa o‘z g‘ururini yengib, Elizabetga bo‘lgan samimiy sevgisini namoyon etadi. O‘zaro tushunish va o‘zgarish natijasida ular bir-biriga bo‘lgan tuyg‘ularini tan oladilar va roman baxtli yakun

bilan tugaydi. Asar kompozitsiyasi to‘rtta asosiy mavzu doirasida aylanadi. Ularning har birini yozuvchi mukammal tarzda ifodalaydi.

G‘urur va noto‘g‘ri tasavvurlar:

Roman nomidan ham ko‘rinib turibdiki, uning markaziy mavzusi insonlarning g‘ururi va noto‘g‘ri tasavvurlaridir. Darsining g‘ururi va Elizabetning u haqidagi noto‘g‘ri fikrlari dastlab ularning bir-birlarini tushunishlariga halaqit beradi. Ammo asar davomida ular o‘z xatolarini anglab, shaxsiy o‘rish va o‘zgarish orqali bir-birlariga yaqinlashadilar.

Sevgi va ijtimoiy mavqe:

Jeyn Ostin bu romanida sevgi va ijtimoiy holat o‘rtasidagi ziddiyatni yoritib beradi. O‘sha davr Angliya jamiyatida boylik va mavqe nikoh uchun asosiy omil hisoblangan. Biroq, Ostin asar orqali insoniy fazilat va haqiqiy sevgi bularning ustun ekanini ko‘rsatadi.

Ayollarning jamiyatdagi o‘rni:

Roman o‘sha davrdagi ayollar hayotining qiyinchiliklarini ham yoritadi. Bennet oilasining qizlari moliyaviy mustaqillikka ega emaslar va ularning kelajagi yaxshi turmush qurishlariga bog‘liq. Elizabet esa o‘zining aql-zakovati va mustaqil fikrlashi bilan odatiy me‘yorlardan chetga chiqadi va o‘z qadr-qimmatini yuqori qo‘yadi.

O‘zgarish va o‘z-o‘zini anglash:

Asar qahramonlari asosan ichki o‘zgarishlar orqali rivojlanadilar. Darsi o‘z g‘ururini yengib, yanada ochiq va samimiy inson bo‘lishni o‘rganadi, Elizabet esa o‘z fikrlarini qayta ko‘rib chiqib, Darsining aslida yaxshi inson ekanligini anglaydi. “Andisha va g‘urur” Jeyn Ostinning eng yaxshi romanlaridan biri bo‘lib, adabiyotda realizm va romantika uyg‘unlashgan eng mukammal asarlardan sanaladi. Uning yumor, kinoya va ijtimoiy tanqid bilan boyitilgan uslubi uni boshqa romantik asarlardan ajratib turadi.

Bu roman zamonaviy adabiyot va kino san‘atiga katta ta‘sir ko‘rsatgan. Ko‘plab film va seriallar unga asoslangan holda yaratilgan. Eng mashhur ekranlashtirishlardan biri 2005-yilda suratga olingan bo‘lib, unda Kira Naytli (Elizabet Bennet) va Metyu Makfadyen (janob Darsi) bosh rollarni ijro etishgan. Jeyn Ostinning “Andisha va g‘urur” romani inson tabiatining murakkab jihatlarini ochib beruvchi, sevgi va hayotiy tanlovlar haqida chuqur fikr yurituvchi asardir. Uning qahramonlari real hayotga yaqin bo‘lib, har bir o‘quvchi ulardan o‘ziga yaqin jihatlarni topishi mumkin. Roman o‘zining jozibali hikoyasi, yaxshi chizilgan qahramonlari, Ostinning istehzo va hazildan mohirona foydalangani uchun ko‘pchilikning olqishiga sazovor bo‘ldi [3, 37]. Xulosa qilib aytish mumkinki, yozuvchi o‘ziga xos kinoyali uslubi va jamiyatga tanqidiy nigohi romanning o‘iga xosligini ta‘minlaydi. Bugungi kunda bu asar adabiy va madaniy

jihatdan katta ahamiyatga ega bo‘lib, inson tabiatining yashirin jihatlarini ochishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bahodir Karim. Ruhiyat alifbosi. G‘afur G‘ulom nashriyoti. – 2018, 364.
2. Jeyn Ostin. Andisha va g‘urur. Yoshlar matbuoti. – 2023, 335.
3. www.ziyo.uz
4. Jumaboyeva Feruza. “Andisha va g‘urur” Jeyn Ostin. Yangi O‘zbekiston talabalar axborotnomasi. – 2023

Men **Bahrillayeva Sayqaloy Sunnatullo qizi**, 2006-yil, go‘zal Samarqandning Urgut shahrida tavallud topganman. Hozirda 19 yoshli ilmiy izlanuvchi hamda yosh ijodkorman. Adabiyotga bo‘lgan qiziqishim tufayli ko‘plab xalqaro maydonlarda o‘zimning maqolalarim va ijodiy ishlarimni taqdim etib kelmoqdaman.. Boshqa xalqlar va ularning ma‘daniyatini o‘rganishga qiziqishim meni ko‘proq til o‘rganishga undaydi. Hozirda bu borada ham bir nechta til bilish to‘g‘risidagi xalqaro va milliy sertifikatlariga egaman. Biznes sohasiga ham qiziqishimiz sabab, bu sohadagi bilimlarimni o‘zimning kichik shaxsiy brendim orqali qo‘llab, rivojlantirib kelmoqdaman. Bundan tashqari, o‘zimni pedagogik mahoratimni sinash va malakamni oshirish maqsadida yordamchi o‘qituvchi bo‘lib faoliyat yuritmoqdaman. Kelajakda O‘zbekistonning yosh avlodiga o‘rnak bo‘la oladigan darajada yetuk ijodkor bo‘lish mening maqsadim deb bilaman.